[illegible]

[illegible]

Rin. de 1a caj. 6 y 7

D. D. EMANUELIS
GONZALEZ
TELLEZ,
COMMENTARIA
In Quinque Libros
DECRETALIUM.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

D.D. EMANUELIS
GONZALEZ
TELLEZ,

IN INCLYTA SALMANTICENSI ACADEMIA
Collegii Majoris Conchenſis Alumni, & antiquioris Veſpertinæ ſacrorum Canonum Cathedræ Proprietarii Interpretis: in Pinciano Sanctæ Inquiſitionis Tribunali Inquiſitoris Apoſtolici, & in ſupremo S. Inquiſitionis Senatu Conſiliarii;

COMMENTARIA PERPETUA

In ſingulos Textus quinque Librorum

DECRETALIUM
GREGORII IX.

TOMUS PRIMUS,

COMPLECTENS LIBRUM PRIMUM,
cum Notis uberioribus ab Hiſtoria, & Chorographia, atque Additionibus ſuis locis reſtitutis.

MACERATÆ, MDCCLVI.

Proſtant

VENETIIS,

Apud Nicolaum Pezzana.

DEIPARÆ
VIRGINIS
IMAGINI,

Cui a multijugis REMEDIORUM beneficiis in Urbe Salmantina Numen, & NOMEN, quod Inclyta Schola adorans per Orbem diffundit.

TUTELARI, PATRONÆ
OPTIMÆ, PIENTISSIMÆ;

Ab ineunte ætate, auſpicalique Studiorum die gratus animi, voti compos, zeli flagrans, ac amoris ardens, clientum tuorum minimus EMANUEL GONZALEZ, *in Jus Canonicum Commentaria dico, voveo, conſecro D. N. M. Q. tantæ.*

TUIS Aris appendo (Sacratiſſimæ Virginis Matris Dei o viviſſimum EXEMPLAR! *Numen in loco præſentiſſimum*) vigilias meas, quas in quinque Decretalium GREGORII IX. libros paravi, conſarcinavi, congeſſi, digeſſi, & publicas facio. Merito, ſi fides ſit meis dictis; inchoatæ quippe ſunt, CHARTA DIVINISSIMA, STUDIORUM LUMEN, ſub Numine, & munimine tuo, & ſub eodem abſolutæ; dicerem perfectæ, ſi quidquam perfectum poſſet homuncio exhibere. A teneris quippe annis, quando parens meus, ejuſdem Scolæ Alumnus, Profeſſor, Doctor, inſinuavit etiam cum præcepto diſcendi deſiderium, MARIANÆ Militiæ nomen dedi in frequentiſſimo Sodalitio, quod impenſe colit Salmantina Juventus, procurantibus Religioſiſſimis Societatis JESU Patribus; & in auctoramentum admirandæ Ducis meæ tranſivi animo, & corpore; quaſi concepta formula, URI, VIRGIS, FERROQUE NECARI; Te agnoſcens *Sanctæ Religionis Magiſtram Magiſtrorum:* Parthenica devotio ſciendi concitavit amorem: luſtroque ſtudiorum permenſo, haud ſegniter in abdita paternæ domus me refero, recludo agoni, & præliis litterariis vires facturus, & refecturus. Norunt, qui Salmanticæ Litteris operati ſunt, quanto certamina illa conſtent experimentorum, & aſſidui laboris. Tu vero, o piiſſima Virgo, *Liber es incomprehenſus, qui Verbum Patris Mundo legendum exhibuit.* Toto ergo pectore incumbentes addiſcendo Canonico Juri, ſimulque Civili.

Sic Deiparam appellat. S. Ephrem orat. de laudibus Mariæ.

Rupertus Abbas l. 6. in Cantica.

S. Epiph. ſerm. de laudibus Virginis. J. Baptiſta Mantuanus in 3. Parthen.

Te duce vela damus, portus habitura ſecundos.

Prope Genitoris mei domum Ædes tuæ rutilant, Immaculata, Intemerata, Glorioſiſſima Virgo; natus quippe ſui felici ſydere, hora fere ipſa, qua Lux ab intacto Ventre tuo mundo af-

D.D. EMANUELIS GONZALEZ TELLEZ COMMENTARIA

In Librum Primum Decretalium. GREGORII IX.

APPARATUS

In quo de origine & progreſſu Juris Canonici agitur.

1 Juris ety-mol.

QUONIAM de Jure Pontificio in hoc Opere agere ſtatui, ideo neceſſarium cenſui ipſius originem, & progreſſum repetere. Si enim in foro cauſas dicentibus nefas eſſe videtur, nulla præfatione habita Judici rem exponere; quanto magis Jus interpretantibus inconveniens erit, omiſſis initiis, & origine non reperta, protinus materiam interpretationis aggredi? Namque, ni fallor, Apparatus iſte & libentius ad lectionem propoſiti Operis perducet, & cum eo venerimus, evidentiorem præſtabit intellectum, ut ſimili exordio uſus eſt Cajus in *l. 1. ff. de orig. Juris*; & ut inde exordiamur, unde initium fecit Domitius Ulpianus, & ab eo Compoſitores Pandectarum *in l. 1. de juſt. & jur. ibi*: *Juri operam daturum prius noſſe oportet, unde Juris nomen deſcendat*, & quid ſit jus, quem morem Juriſconſulti retinuerunt in pleriſque Tractatibus. Jus ergo, ut ſignificat juſtum, quod a recto non deviat, vel objectum eſt juſtitiæ, vel ipſius juſtitiæ quaſi idea: in hoc ſenſu non definitur a Conſultis, nec per alluſionem derivatur, ut agnovit ſapientiſſimus Pet. Ludov. Mol. *de juſt. & jur. tr. 1. diſp. 2.* & licet aliis terminis, eodem plane ſenſu calciſſimus Salmantic. noſt. Oroſius *in d. l. 1. n. 4.* aliique. Itaque de Jure in hoc ſenſu accepto noſter ſermo non eſt. Ergo Jus accipitur pro arte, ſeu quadam compleƈtiſſima collectione præceptorum, ex naturalibus præceptis gentium, aut civilibus, ut Juſtinian. dixit in *ſine cit. Inſt. de juſt. & jure*; ut cum dicimus Jus Romanorum, ſignificamus omnia præcepta rectæ & *providæ* gubernationis & adminiſtrationis juſtitiæ, quæ in corpus, ſive in libros Juris Romani redacta fuerunt: ſimiliter Jus Pontificium omnes Canones Eccleſiaſtici regiminis, qui a Summis Eccleſiæ Præſulibus ſtatuti fuerunt: vel cum dicimus Jus in communi, ſignificamus quidquid in communi pro Jure obſervatur; cui arti adipiſcendæ totis viribus incumbimus, & incubamus. In hoc ergo ſenſu Jus a juſtitia derivatur, ut docent L. Duretis *in diſſert. de Jure nat. ad fin.* Fortunius Garcia, Petr. Vallejus de Guevara, & Marius Salomonius in *d. l. 1. in princ.* melius quam Anton. Faber *in ejus textu variandi*, & *in princ. Jurisp. Papin.* Jus itaque in hac acceptione eſt medium, per quod intendimus conſequi juſtitiam: dicimus enim ſuum cuique tribuere per artem Juris, ut paſſim profitentur Plato & Cicero *in lib. de legib.* Sed in intentione prior eſt finis, quam media, quia finis appetitur propter ſeipſum, media autem propter finem, juxta Philoſophi doctrinam, quam tradit D. Tho. *1. p. q. 5. ar. 6.* & ſæpe Collegium Salmant. Carmel. *in 1. 2. q. 1. a princip.* Tapia *1. tom. Cat. Mor. l. 1. q. 4. ar. 2.* Ergo in intentione prior eſt juſtitia quam Jus. Deinde juſtitia eſt voluntas, quæ eſt potentia animæ; ex potentia animæ naſcitur ſapientia, quæ docet Juris artem, quia prius eſt poſſe, quam ſapere: ergo etiam ex hac parte prior eſt juſtitia, quam Jus, prout ſumitur pro arte. Item Jus eſt juſtitiæ executio, & ſic prius eſt illud, quod exequendum eſt, quam id quod exequitur illud. Cujacius *in d. l. 1.* & Oroſius *n. 4.* Cum igitur Stoici inſpexerint ad deductiones nominum & primitates rerum, non ad nominum ſyllabas, quod faciunt Grammatici, ut poſt alios docet Greg. Lopez Madera *lib. Angel. animadv. c. 1.* Bronchorſt. *cent. 1. aſſert. 2.* conſequens eſt, ut Jus prout eſt ars boni & æqui, a juſtitia derivetur, non e contra ut deduxit Div. Iſidor. *in c. Forus, de verb. ſignif.* Cum enim Jus, ſeu Juris nomen ſignificet artem juſtitiæ, & ars ſit poſterior ſuo objecto, ſequitur artem, utpote poſteriorem juſtitia, ab ea deſcendere. Quod confirmatur ex Cicer. *5. de finib.* qui artem dicit deſcendere a re, cujus eſt ars, *Carneades*, ait, *negabat ullam eſſe artem, quæ ipſa a ſe proficiſceretur: eſt enim perſpicuum, nullam artem ipſam verſari, ſed eſſe aliud artem ipſam, aliud quod propoſitum ſit arti.* Et Quintil. *l. 2. c. 17.* inquit: *Nihil adnumerare ſatis eſt, omnia quæ ars conſummaverit, a natura initium ſumpſiſſe.* Et *c. 19.* ſic loquitur: *Nihil ars ſine materia; materiæ ſine arte pretium eſt.* Nam quod ajunt dici, jus ex juſtitiæ fontibus emanare, ex Scipione apud Tullium *3. de Repub.* et Div. Aug. *l. 5. de Civ. Dei*, puto ibi Jus non ſumi pro arte boni & æqui, ſed modo ſupradicto. Neque etiam facit ad rem, quod aſſerunt, pactum a pactione dici, donum a donatione, *in l. Senatus, ff. de mortis cauſa donat.* Quia donum non eſt ars donandi, nec pactum ars paciſcendi. Et hæc de alluſione dixiſſe ſufficiat, de qua videndi ſunt Emanuel ab Oſualdo *ad Donellum l. 1. comment. c. 4.* & communiter Repetentes *ad princip. Dig. de juſt. & jur.* noviſſime Gibal. *tom. 1. Scient. Canon. l. 3. c. 1.*